

VTB

Nieuws

Nummer 4, December 2019

Vereniging Tropische Bossen

VAN DE REDACTIE...

Op naar 2020...

Het einde van dit decennium is in zicht, een bewegend decennium waarin zowel de klimaatproblematiek, biodiversiteitscrisis als de maatschappelijke bewustheid van deze zaken een enorme vlucht hebben genomen. We stevenen af op het warmste decennium ooit en het is maar de vraag of wereldleiders genoeg doen, u leest hierover meer in deze nieuwsbrief met een terugblik op de jaarlijkse klimaatconferentie.

Verder was het ook een feestelijk jaar voor de VTB, dat is u vast niet ontgaan. Als kers op de taart van alle lustrumactiviteiten was er afgelopen november het lustrumfeest, redactielid Jeffrey Brand neemt ons nog even mee terug naar deze geslaagde avond.

Ook hebben we post ontvangen! Uit Ghana ditmaal. Rosa Diemont van Form International schreef ons hoe zij met de lokale bevolking vuur met vuur bestrijden om bossen te behouden. Marijke van Kuijk doet ook nog een noot in het zakje en vertelt ons over duurzame paranotenoogst in Suriname.

Tot slot kondigen wij alvast de ALV aan die plaats zal vinden op 5 maart 2020 - save the date! Wij wensen u veel leesplezier, een heel fijne jaarwisseling en een buitengewoon bossig 2020!

.....
LUSTRUMNIEUWS

Het lustrum in stijl gevierd

Op vrijdagavond 22 november was het zover: het langverwachte lustrumfeest! Vanaf zes uur begonnen de eersten al binnen te druppelen. In CitySense in Utrecht daalde men de trappen af en raakte men direct in tropische sferen. De twee prachtige Surinaamse moeders van de VTB voorzagen iedereen van consumptiemuntjes en het feest kon beginnen. Als je als lustrumcommissie belooft een tropisch feest te geven, dan leg je de lat natuurlijk wel hoog voor jezelf. Want als er één groep mensen is in Nederland die weet hoe een tropisch feest eruitziet, dan is het wel een groep VTB'ers. Maar zodra je door de klapdeurtjes ging, was je overtuigd: ik ben in de tropen.

Er knalden heerlijke oude hitjes door de speakers, er stonden overal planten en dieren en – voor de durfals – kon je een sprinkhaantje of meelwormpje weg knabbelen. De grote muur was voorzien van indrukwekkende foto's. We waanden ons tussen de schilderskickers, de quetzals, de gorilla's en de orang-oetans. De toon was gezet.

"Als buitenstaander zag ik veel gelijkenissen tussen een tropisch bos en de VTB'ers op het feest. De mensen waren erg divers en het feest viel geen moment stil."

- Aram Wondergem

Sta je nietsvermoedend een goede tijd te hebben, blijkt het alweer tijd te zijn om te eten. Gelukkig hoefde dat de pret niet te drukken. Je zette je biertje of wijntje even aan de kant en danste gewoon verder met een kokosnoot gevuld met een Amazonesalade of een overheerlijk sateetje. Het was heerlijk! Naarmate de avond vorderde werd er ook meer en meer gedanst. Veel VTB'ers zullen het trouwens beamen: als je voor veldwerk in de tropen bent word je voor je het weet tijdens een dorpsfeest de dansvloer opgetrokken. Denk eens aan de mensen die jou ooit de dansvloer optrokken. Wat zullen ze trots geweest zijn als ze hadden gezien hoe de VTB-groep stond te swingen en door de knieën ging.

"Ik werd blij en trots van de constatering dat de "natuurlijke verjonging" en verbreding van de VTB zich heeft doorgezet en dat er nu een stevig fundament bestaat om sterker naar binnen en naar buiten te worden."

- Herman Savenije

Het feest kende een paar intermezzo's om weer even op adem te komen. Voorzitter Ron Lamain trapte af en liet weten trots te zijn dit lustrum mee te mogen maken. Herman Savenije heeft ons aan de hand van enkele anekdotes in vogelvlucht meegenomen door de reis die de VTB heeft afgelegd. Later op de avond nam Heleen van den Hombergh ons mee het bos in met haar jazzy muziek waarin we onder andere werden beslopen door een jaguar. Dit alles werd als vanouds aan elkaar gepraat door Meindert

COLUMN

Post uit.... Berekum, Ghana

Door: **Rosa Diemont (Forestry Consultant bij Form Internatioaal)**

Bosbranden hebben de afgelopen tijd de media volop beziggehouden. Ook in Ghana worden bosbranden steeds gangbaarder en gezien als een probleem. Zodra je het onderwerp bosbranden aansnijdt in Ghana, zal elke oudere Ghanees je vertellen over het jaar 1983. In dat jaar werd Ghana overvallen door een grote droogte en zijn er veel boerderijen en bossen verdwenen in het vuur. Sinds dat desastreuze jaar zijn branden een jaarlijks terugkerend fenomeen.

Het is daarom dat ik op dit moment werk aan een Community Fire Management Project voor Form International en Form Ghana. Het project richt zich op dorpen rondom Forest Reserve Tain II. Het gebruik van vuur is van cruciaal belang voor de dorpen en boeren in de regio. Zij gebruiken vuur om preventieve maatregelen te nemen voor het droge seizoen (zoals het selectief wegbranden van stroken land die vervolgens als fire breaks functioneren) en om hun land onkruid vrij te maken. Desondanks, was het gebruik ervan tijdens het droge seizoen verboden bij wet. Binnen het project zien we het gebruik van vuur op zichzelf niet als probleem. Wat het problematisch maakt, is dat boeren niet worden ondersteund door de huidige wetgeving en verantwoordelijke overheidsinstanties, wat illegaal en onveilig gebruik van vuur in de hand werkt en kan leiden tot gevaarlijke situaties.

Zowel voor de boer als voor de plantages van Form Ghana. Ons enthousiaste projectteam streeft er daarom naar om het gebruik van vuur legaal en veilig te maken. De eerste stap in dit proces was om samen met de verantwoordelijke stakeholders ervoor te zorgen dat de wetgeving veranderde: Sinds juli dit jaar mogen boeren in de twee districten waar het project actief is, vuur inzetten als beheermaatregel om het land voor te bereiden op het droge seizoen. Voorwaarde is wel dat ze ondersteuning krijgen vanuit een project of van de autoriteiten.

"We zien het gebruik van vuur op zichzelf niet als probleem"

Om aan te tonen dat vuur tijdens het brandseizoen veilig kan worden gebruikt, trainde het projectteam de leiders van de reeds bestaande brandweer vrijwilligers in zes dorpen. Zij werden trainers en leidden de bosbrandcampagne onder hun dorpsgenoten. Daarnaast werden samen met deze leiders nieuwe regels voor tijdens het droge seizoen opgesteld en oude regels werden nieuw leven ingeblazen. Deze nieuwe regels worden geleid door de "Egya Kɔkɔbɔ", oftewel Fire Danger Index in Twi. Deze index geeft

aan de hand van de luchtvochtigheid, windsnelheid en temperatuur, een indicatie van wanneer het brandrisico voor een specifiek gebied laag of hoog is. Gebaseerd op de index bepaalt de leider van de brandweervrijwilligers of het veilig is voor boeren om te branden. Daarnaast heeft het projectteam met elk dorp een eigen "fire management plan" gemaakt. Met dit plan bereiden de dorpen zich voor op het droog seizoen, bijvoorbeeld door brandgangen in het landschap aan te leggen. We proberen de focus in de dorpen te verleggen van bestraffing naar preventie.

Wat mijn werk zo ontzettend leuk maakt is dat ik zie dat een interventie, mits vanuit de juiste intenties en op de juiste manier uitgevoerd, echt impact kan maken. Uit de eerste evaluatie van de pilot bleek dat ongecontroleerde branden met maar liefst 79% zijn afgenomen. Form Ghana als commerciële plantage heeft er baadt bij dat de investeringen beschermd zijn. Voor boeren geldt hetzelfde: hun boomgewassen (cashew en cacao) mogen geen risico lopen tijdens het droge seizoen. Het valt me op dat de boeren waarmee we werken hun afwachting of soms teleurgestelde houding hebben verruild voor initiatief en daadkracht. En dat komt alleen maar door een klein duwtje in de rug -, op het juiste moment. Doordat we onze gezamenlijke belangen hebben verenigd in dit project, staan we beide een stuk sterker en kunnen we het verschil maken. ■

Brouwer, een uitstekende gastheer voor een avond als deze!

Behalve een avond van feest, luisteren en dansen, was het bovenal ook een avond van praten. Hoe je het ook wendt of keert, de VTB is en blijft een platform voor kennisuitwisseling. Je kan een groep VTB'ers op een technofeest neerzetten, maar – als je goed kijkt – zul je zien dat zelfs dáár nog visitekaartjes worden uitgewisseld. Tijdens het lustrumfeest kwam dit allemaal samen. We kijken met z'n allen terug op een zeer geslaagd feest. Lustrumcommissie, bedankt! ■

UPDATE

COP 25: Gebrek aan daadkracht

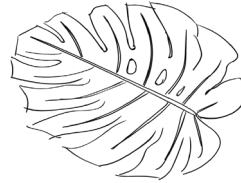
Door **Joris van den Berg**

Met oog op de problematiek rond de klimaat crisis is dit een buitengewoon turbulent jaar geweest; bosbranden (en internationale media aandacht) laiden op in o.a. Californië, Indonesië, Australië, zelfs Siberië, en niet te vergeten Brazilië, waar we begin dit jaar ook berucht klimaatscepticus, Jair

OPROEP

Vertel ons over je favoriete tropische boom..

Voor een nieuwe rubriek zijn wij op zoek naar VTB-Leden die een paar regels willen toewijden aan hun favoriete tropische boom (of plant) en het verhaal bij deze specifieke soort. Dit zal worden gebruikt voor de invulling van een nieuwe rubriek. Heb je een favoriete boom en een leuke anekdote daarbij? Mail ons op vtbnieuws@tropischebossen.nl

Bolsonaro de troon hebben zien bestijgen. Op soortgelijke manier verliep ook de organisatie van de COP25 met enige strubbelingen. Aanvankelijk zou de top namelijk in het hart van de Amazone in Brazilië worden georganiseerd, maar hier stak de voorgenoemde kersverse president in november 2018 (nog vóór zijn aanstelling) een stokje voor.

"Tiempo de actuar"

Al snel stelde Chili zich op als nieuw gastheerland, maar moest daar eind oktober dit jaar noodgedwongen toch van afzien, waarop de organisatie zich naar Madrid verplaatste. Onder het motto "Tiempo de actuar" oftewel, "tijd voor actie" kwamen meer dan 25.000 mensen samen om de huidige klimaatcrisis het hoofd te bieden. Op de 2e dag van de top bracht de United Nations Environment Programme haar laatste Emmissions Gap Report uit waarin ze stellen dat, om binnen de limiet van 1,5°C opwarming te blijven, de circa 200 landen die het Klimaatakkoord van Parijs hebben ondertekend hun huidige doelstellingen zullen moeten vervienvoudigen. Een belangrijk thema tijdens de top was wederom artikel 6, het opstellen van regels voor het opzetten van een globale CO2-markt, een onderwerp wat al sinds de COP21 van 2015 in Parijs op de agenda staat.

De grootste dwarsliggers waren landen met veel fossiele-energiebelangen zoals Saoedi-Arabië, China, India, en de VS. Ook Australië en Brazilië hinderden besluitvorming doordat beide landen grote delen van hun huidige klimaatplannen willen afdekken met oude CO2-rechten. Andere landen, waaronder de EU, pleiten voor een volledig transparant systeem waarin dit soort gesjoemel niet mogelijk is. Het bleek niet mogelijk hierover een overeenkomst te bereiken en concrete besluiten zijn vooruitgeschoven naar de agenda van de COP26 in Glasgow. Verder lijkt de belofte van rijkere landen, om per 2020 met het VN Green Climate Fund jaarlijks 100 miljard dollar bij te dragen aan adaptatie- en mitigatiemaatregelen in ontwikkelingslanden, ook nog niet ingelost te zijn. Huidige toezeggingen komen uit op een fractie van dat bedrag, zo rond de 10 miljard

dollar. Voornaamste resultaat van de COP25 lijkt toch de afspraak te zijn dat alle betrokken landen voor de top van volgend jaar nieuwe ingrijpendere en wetenschappelijk ondersteunde klimaatplannen moeten opstellen.

"Geen wereldwijde consensus nodig om verandering te starten"

Met uitzicht op de top van volgend jaar moet er dus nog veel gebeuren. Het moge duidelijk zijn dat de leiders die aanwezig waren op COP25 niet het leiderschap hebben getoond dat we zo hard nodig hebben om een regelrechte, wereldwijde catastrofe te voorkomen. Het goede nieuws is dat we geen wereldwijde consensus nodig hebben om verandering te starten. In de tussentijd is de hoop volgens sommigen dan ook gevestigd op de EU die met haar New Green Deal mogelijk China zal moeten overtuigen om hun klimaatplannen op te schroeven tijdens de EU-China top die gepland staat voor september 2020. Maar ook hier geldt weer dat er nog geen concrete besluiten zijn genomen. ■

RESEARCH

Paranoten in Alalapadu: Kennis *nootzakelijk* voor duurzame oogst

Door **Marijke van Kuijk** (Assistent professor in Tropical Forest Ecology, Universiteit Utrecht)

In zo'n klein vliegtuigje stappen is altijd een beetje spannend en de vlucht ernaartoe ook, vooral als je door en om regenbuien zigzagt, maar de aankomst is altijd meer dan de moeite waard. Mooie (grotendeels) ongerepte bossen en een groepje verlegen inheemse kinderen die je

opwachten op de airstrip. Na het landen worden snel de spullen uitgeladen waaronder suiker, schooltasjes, slippers en tandpasta, en natuurlijk onze eigen spullen en proviand. Met kruiwagens wordt alles vervoerd naar het dorpje wat even verderop ligt. Eerst volgt er een warm welkom door de dorpschouwen en we maken kennis met het veldteam dat elke dag met ons zal meegaan het bos in. Zij zijn inmiddels goed getraind door Conservation International Suriname, onze partner in dit project. We leggen ze uit wat we komen doen: we komen zaailingen en volwassen bomen van de *Bertholletia excelsa* (paranootboom) in kaart brengen en monitoren. Mensen in dit dorp, Alalapadu met ongeveer 100 inwoners, verzamelen en exporteren noten van deze boom. Sinds een tijdje persen ze ook olie van de noten die eveneens verkocht wordt in Paramaribo. Zo'n driekwart van de bevolking verdient geld aan de oogst van de paranoot en er is zelfs een stichting voor opgericht, stichting Tuhka (wat paranoot betekent in de lokale taal). Men wil echter de productie van de olie opschalen en tevens wordt er gekeken naar mogelijkheden om de bijproducten van de olieproductie te gebruiken, bijvoorbeeld als ingrediënt van mueslirepen.

"Zo'n driekwart van de bevolking verdient geld aan de oogst van de paranoot"

Al in 2016 hebben we een eerste onderzoek gedaan (uitgevoerd door Mandy Wierenga, een bekende VTB'er) waarbij we voor 2 gebieden de volwassen bomenpopulatie in kaart hebben gebracht. In één gebied wordt veel geoogst, in het ander weinig. Tevens hebben we toen de agoutipopulatie bestudeerd. De agouti is de belangrijkste verspreider van de paranoot. Dit grote knaagdier begraaft nootjes in de grond voor tijden van voedselschaarste. De meeste begraven nootjes worden echter vergeten, of zelfs verder verspreid door andere agouti's, waarna ze kunnen ontkiemen en groeien. Uit de studie van 2016 bleek niet direct dat de bomen- en de agoutipopulatie nadeel ondervonden van de oogst, maar er werd ook nog maar sinds relatief korte tijd geoogst. We willen echter zeker weten dat er voldoende regeneratie kan blijven optreden, zeker

als de oogst door mensen gaat toenemen, dus vandaar dat we deze 2 gebieden continu monitoren.

In 2019 is er een vervolgstudie gedaan waarbij we hebben gekeken naar dezelfde bomen als in 2016, maar we hebben nu ook de zaailingen in kaart gebracht. De volwassen bomen bleken allemaal nog in leven en enkele, met name de juvenielen, waren iets gegroeid. Maar wat nu bleek was dat er in het gebied waar veel wordt geoogst (dichtbij het dorp) veel meer zaailingen te vinden waren dan in het gebied waar minder wordt geoogst (verder weg van het dorp). Dit was niet direct wat we hadden verwacht dus zijn we gaan zoeken naar verklaringen. Wat we zagen in het gebied waar veel wordt geoogst, was dat er oude kostgrondjes lagen die nu aan het terug groeien waren. Hierin vonden we veel zaailingen. Het kan zijn dat dit habitat een goed klimaat biedt voor zaden om te kiemen: er is namelijk meer licht en warmte dan in de onverstoorde delen van het bos. Maar het kan ook zijn dat de agouti liever hier zaden begraaft omdat er meer 'stuikgewas' is, en dus meer beschutting tegen predatoren. De inheemsen vertelden ons ook dat de bodem anders in beide gebieden, en dan vooral 'losser' in het gebied waar we veel zaailingen vonden.

In 2020 gaan er wederom 2 studenten naar Alalapadu toe. Zij zullen nader bestuderen hoe het komt dat we op de ene plek veel meer zaailingen tegen komen dan op de andere. Tevens kijken zij naar de potentiële productie van de noten(olie) en zullen zij aanbevelingen doen voor het gebruik van de restproducten. Door de informatie die zij samen met het veldteam verzamelen kunnen de bewoners van Alalapadu hun bosbeheer zodanig inrichten zodat zij zich economisch en ecologisch duurzaam kunnen blijven ontwikkelen. De studenten hebben er erg veel zin in, en ikzelf ook, want gelukkig mag ik ze naar het dorp brengen en helpen opstarten! ■

Wie, wat, waar...

VTB COMMISSIEAVOND

Donderdag 16 januari 2020, Coffee Cabana in Utrecht van 18:00-21:00. De commissieavond is een gezellige avond om bij te praten over het commissiewerk. En we gaan het hebben over de jaarplannen, dus wil je daar vanuit je commissie over meedenken? Of ben je geïnteresseerd om een commissie te komen versterken en wil je zien wat commissiewerk nou eigenlijk inhoudt? Kom dan naar de commissieavond! Meer info volgt op de VTB-listserver.

VTB ALGEMENE LEDEN VERGADERING

Donderdag 5 maart 2020 - save the date! Meer info volgt op de VTB-listserver.

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; **Website**: www.tropischebossen.nl.
Email: vereniging@tropischebossen.nl. **Redactie**: Rens Brouwer, Paul Zambon, Ben Gunnewijk, Jeffrey Brand, Ronja Knippers & Joris van den Berg. **Opmaak**: Rens Brouwer; **Email redactie**: vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen stimuleert en faciliteert contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.